

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu järjestö tai yhdistys

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Näemme ehdotuksessa olevan hyviä ja kannatettavia ajatuksia, mutta emme voi pitää ehdotusta kokonaisuutena kannatettavana. Koska tarkastelemme ehdotusta kokemuskulmasta, tarkastelemme väistämättä sitä, mitkä säädännön vaikutukset ovat yksilöllisiin tilanteisiin. Toisaalta ajattelemme, että juuri yksilöllinen näkökulma on lain toimivuutta arvioitaessa tärkeää ottaa huomioon. Näemme, että ”ihanne asiakkaan” ja ”ihanne yhteiskunnan” toteutuessa laki olisi kannatettava.

Emme näe, että lain valmistelusta välittyisi ymmärrys sitä kohtaan, mitä turvattomassa kasvuympäristössä kasvu tai vakava oireilu taustatekijöineen yksilölle tarkoittaa. Toisaalta laki luo tiettyä kuvaa siitä, millainen sosiaalityöntekijän ja palvelun rooli huomioimatta sitä, ettei yksittäisen työntekijän henkilökohtaista resurssia ole mahdollista kasvattaa kirjaamalla se lainsäädäntöön.

Uskomme, että palveluiden kriteereiden kiristäminen heikentää lastensuojelun tavoitteiden kuten perhesijoituksen ensisijaisuuden ja perheen jälleenyhdistämisen toteutumista.

Pelkäämme, että kriteerien tiukentamisen johdosta yhä useampi lapsi pääsee irtoamaan turvallisten aikuisten otteesta, löytää epäterveet selviytymiskeinot ennen apua ja lastensuojelun asiakkaan tulevaisuus tulee näyttämään tämänhetkistä synkemmältä.

Esitys on lastensuojelun kokemusasiantuntijoille osoitus siitä, etteivät tulevat lastensuojelun asiakkaiden sukupolvet ansaitse sitä suojelua, jonka me olemme osaksemme saaneet.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Tavoitteeksi on asetettu, että hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki tarjoaisivat tukea ja tarvittavia palveluja mahdollisimman matalalla kynnyksellä jo ennen lastensuojelun asiakkuutta ja lastensuojelun asiakkuuden aikana ensisijaisesti avohuollon keinoin. Pidämme hyvänä ajatusta siitä, että perhetyötä ja kotiin vietävää perhekuntoutusta olisi mahdollista saada varhaisemmassa vaiheessa. Emme näe kuitenkaan, että palveluiden siirtäminen osaksi sosiaalihuoltoa ja lastensuojelun asiakkuuden ehtojen kiristäminen on oikea tapa vastata tähän tavoitteeseen. Lastensuojelu koetaan jo nyt selkeästi viimesijaisena palveluna, jonka pariin pääsy on tähänkin mennessä monen lapsen kohdalla viivästynyt. Ottaen huomioon sen, kuinka myöhäisessä vaiheessa perheiden ja lasten haasteet tulevat ilmi, tulisi olla taattua, että erittäin haavoittuvassa asemassa olevan lapselle taattaisiin laajat tarpeeseen vastaavat palvelut ja sosiaalityöntekijällä asiakasmitoituksen ansiosta riittävästi aikaa työskennellä perheen parissa.

Yhtenä tavoitteena on ollut selkeyttää lain rakennetta. Tämä tavoitteen toteutumista vaikeuttavat lakien limittäisyys sekä tulkinnanvaraisuus. Kun perheen tarpeeseen vastataan useamman lain mukaisilla tukitoimilla, on palvelukokonaisuutta koskevan lainsäädännön hahmottaminen entistä haastavampaa. Esitetyn lain useassa kohdassa on tulkinnanvaraisuutta, joka altistaa alueelliselle tai yksilölliselle epätasa-arvoisuudelle palveluissa.

Lastensuojelun asiakkuuden uuden kriteeristön ei voida ajatella sujuvoittavan varhaisen tuen palveluita. Tämä laki ei vastaa tavoitteeseen parantaa varhaisen tuen palveluiden saatavuutta.

Tavoitteeksi on tulkittavissa myös esimerkiksi perhehoidon lisääminen. Näkemyksemme on, että perhehoidon lisääminen ei ole realistinen tavoite järjestelmän uudistuksessa, jossa pääsy sijaishuollon pariin rajataan ja perhehoidon valvonta on puutteellista.

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Rajatumpi uudistus (esim. pelkkä ilmoitus- ja arviointikäytäntöjen täsmentäminen)

Perustelut tiiviisti

Näemme, että esityksen mukainen muutos sosiaalihuollon ja lastensuojelun rajapintaan ei vastaisi tarpeeseen selkiyttämistä. Nykyisen lastensuojelulain asiakkaat, jotka vastaisuudessa olisivat sosiaalihuoltolain piirissä eivät olisi enää oikeutettuja siihen suojeluun, jonka lastensuojelu takaa. Perusteista huolimatta emme ymmärrä, millä perusteella rajanveto asetetaan. Nykylainsäädännön

puitteissa olisi mahdollista tarjota varhaisempaa tukea perheille. Riskinä on, että uudistuksen myötä rajapinta ei selkiydy, vaan siirtyy koskemaan eri asiakasryhmää.

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Näemme, että 6 § 2 momentin kohdassa 6 parempi kuvaus osallisuutta koskien olisi ”mahdollisuus osallistumiseen ja vaikuttamiseen itseään koskevassa asiassa”. Lapsella on oikeus osallistua ja vaikuttaa oman asiansa lisäksi myös omaa perhettään, elinympäristöään sekä yhteisöään koskevissa asioissa ikätasoisesti. Tämä muotoilu olisi yhtäläinen lapsen oikeuksien sopimuksen kohdan 12 kanssa.

Näemme, että kohtaan 3 tulisi kirjata ymmärtämyksen ja hellyyden lisäksi lapsen mahdollisuus saada osakseen rakkautta.

Kohdassa 5 itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen lisäksi tulisi kirjata mahdollisuus kasvaa omaksi itsekseen ja saada oman identiteettinsä rakentamiseen riittävä tuki.

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

Lastensuojelutaustaisten nuorten näkemys on, että lastensuojelun asiakkuus on tähän mennessä alkanut liian myöhään. Kokemus on, että turvattomat kotiolot ja muut vakavat haasteet kasvuympäristössä pysyvät pitkään piilossa. Kun itse alkaa oireilemaan on se usein merkki vahvan tuen tarpeesta. Monen nuoren kokemus on, että kotona ilmennyt väkivalta tai päihteidenkäyttö on tullut esille vasta siinä vaiheessa, kun oman oireilun vuoksi tarjottu tuki on ollut äärimmäisen vahvaa.

Pelkomme on, että yhä useampi lapsi joutuu elämään turvattomuudessa ja lapsen oireilun pitää eskaloitua, jotta vahvaa tukea on mahdollista saada.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Kannatamme lähtökohtaisesti mahdollisuutta ylittää asiakasmitoitus niiden perusteiden mukaisesti, mitä esimerkiksi s.113 mainitaan. Näemme, että oikeissa tilanteissa asiakasmitoituksen ylittäminen voi vähentää vaihtuvuutta. Haluamme tuoda esille, että asiakasmitoituksen positiiviset vaikutukset on havaittu lastensuojelun asiakkaiden keskuudessa ja uudistusta pidetään tärkeänä osana omien oikeuksien ja edun toteutumista. Mitoituksen nähdään vaikuttaneen suuremmassa mittakaavassa vaihtuvuuteen ja sosiaalityöntekijän mahdollisuuksiin tavata nuorta.

Poikkeustilanteet jäävät esityksessä tulkinnanvaraisiksi. Pidämme tärkeänä, että poikkeustilanteet olisi avattu ja hyvinvointialueella olisi velvoite selvittää, mistä syistä ylityksiä tehdään, kuinka paljon

ja mikäli perusteltujakin ylityksiä tapahtuu runsaasti, tulisi hyvinvointialueen ryhtyä toimenpiteisiin tämän ehkäisemiseksi.

Poikkeustilanteet jäävät esityksessä tulkinnanvaraisiksi. Pidämme tärkeänä, että poikkeustilanteet olisi avattu ja hyvinvointialueella olisi velvoite selvittää, mistä syistä ylityksiä tehdään, kuinka paljon ja mikäli perusteltujakin ylityksiä tapahtuu runsaasti, tulisi hyvinvointialueen ryhtyä toimenpiteisiin tämän ehkäisemiseksi.

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Pidämme tervetulleena 10 § lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä. Näemme, että selkeällä lakiin kirjatulla listauksella voi olla lasten yhdenvertaisuutta parantava vaikutus. Näiden tehtävien täyttäminen on turvattava riittävällä mitoituksella. Sosiaalityön 30 asiakkaan mitoitus ei tule riittämään siihen, että sosiaalityö on ensisijainen vastaus lapsen tuen tarpeeseen.

Kirjattuja tehtäviä pidämme hyvinä, mutta näemme, että esitystä pitäisi täydentää seuraavilta osin:

Kohta 2 oli perusteltu sillä, että lapsen edun ensisijaisuus ja osallisuus nähdään vahvoina periaatteina, joiden halutaan osoittaa ohjaavan sosiaalityön prosessia kokonaisuutena. Näitäkin merkityksellisimpinä nostaisimme esille sosiaalityön suhdeperustaisuuden ja sosiaalityöntekijän velvollisuuden luoda suhdetta lapseen.

Kohdassa 4 näemme tarkoituksenmukaisempana monialaisuuden sijaan monitoimijaisuuden. Monialaisuus viittaa ensisijaisesti ammattilaisiin, missä monitoimijaisuus velvoittaisi myös verkoston yksityishenkilöiden mukaanottamisen prosessiin siinä laajuudessa, kun se on lapsen edun ja toiveiden mukaista. Esityksessä on 38 § sijoituksen yhteydessä veloitettu kartoittamaan läheisverkostoa. Läheisverkosto tulisi kuitenkin ottaa mukaan työskentelyyn jo avohuollon aikana.

Kohdassa 7 tulisi lisätä velvoite luoda edellytyksiä perheen jälleenyhdistämisen lisäksi vakaalle jatkolle kotiin paluun jälkeen. Nyt kohdasta välittyy vahva velvoite kotiinpäin työskentelylle sijaishuollon aikana, mutta tätä merkittävämpää on sijaishuollon päättymisen jälkeinen työskentely perheen kanssa. Perheen jälleenyhdistäminen tulee nähdä huostaanoton purkua laajemmin.

Lisäksi painottaisimme sosiaalityöntekijän velvollisuutta kertoa ymmärrettävästi prosessista sekä oikeuksista sen kulloisessakin vaiheessa. Näemme, että tämä tulisi lisätä omaksi kohdaksi, vaikka se periaatteen tasolla sisältyykin lapsen osallisuuteen.

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

11 § viimeisessä momentissa todetaan, että lastensuojelun ja jälkihuollon järjestämisestä voidaan sopia toisin kuin pykälässä säädetään, jos se on lapsen tai nuoren edun mukaista. Jotta päätöstä edun mukaisuudesta tehtäisiin aina lasta tai nuorta kuullen, tulisi kohtaan lisätä velvoite lapsen tai nuoren kuulemisesta asiassa. Näin vältettäisiin se, että hyvinvointialueelle syntyneet käytänteet saattaisivat epähuomiossa muodostaa tilanteen, jossa asiakkaan kuuleminen ei toteudu ja tärkeät ihmissuhteet katkeaisivat järjestämisvastuun muutoksen myötä.

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Esitys on kannatettava. Päätöksenteon siirtäminen hallinto-oikeudelta hyvinvointialueen viranhaltijalle nopeuttaisi prosessia. Tilanteessa tulee kuitenkin taata päätöksentekoon tarvittava riittävä tieto sekä työntekijän puolueettomuus. Mikäli työntekijällä ei ole riittävää osaamista asiasta päättämiseksi, tulee tällä olla mahdollisuus ja velvollisuus konsultoida muuta asiaa tuntevaa ammattihenkilöstöä.

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosääntelyä?

-

Perustelut tiiviisti

-

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

Sivulla 39 todetaan, että valmiuksissa edunvalvojien valvontaan on puutteita. Olemme sitä mieltä, että esitetty ratkaisu edunvalvontalautakunnan perustamisesta tai sitä vastaavasta ratkaisusta olisi tarpeellinen.

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

28 § Lapsen mielipiteen selvittäminen ja kuuleminen

Reiluuden ja arvostuksen nimissä lapselle tulisi myös selvittää, mitkä ovat hänen vaikuttamismahdollisuutensa prosessissa sekä kertoa, miksi hänen mielipidettään kuullaan. Lapselle annettulla selvityksellä on vaikutuksia avoimuuteen sekä lapsen kokemaan luottamukseen suhteessa työntekijään.

Esimerkiksi rakenteisiin viety kuuleminen rajoitustoimenpiteiden yhteydessä on periaatteessa hyvä käytäntö, jotta lapsen sosiaalityöntekijälle saadaan välitettyä lapsen näkemys asiasta, mutta nuoret ovat sanoittaneet kokemuksiansa siitä, että mielipiteen systemaattinen kuuleminen ilman todellisia vaikuttamismahdollisuuksia voi passiivoida ja syrjäyttää prosessista sen sijaan, että kokisi olevansa osallinen siinä. Myös vaikutusten arvioinnissa (s. 89) kuvattiin, ettei lapselle ole aina selvää, mitkä ovat heidän mahdollisuutensa vaikuttaa omaa asiaa koskeviin päätöksiin.

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Pidämme 34 § mukaista säädäntöä lapsen tapaamisesta riittämättömänä. Lastensuojelun asiakkaita kohdatessamme nousee systemaattisesti esille lapsia ja nuoria, jotka kertovat, etteivät ole tavanneet sosiaalityöntekijäänsä koskaan, tapaamiset ovat tapahtuneet ainoastaan neuvotteluissa tai sosiaalityöntekijään on vaikeaa saada yhteyttä. Näiden selkeiden puutteiden vuoksi näemme, että lakiin tulisi olla kirjattuna minimimäärä neuvotteluiden ulkopuolisista tapaamisista sekä velvoite ilmoittaa viransijaisestaan poissaolonsa ajalle. Lapsella tulisi aina olla tiedossa, miten tavoittaa asioistaan vastaavan työntekijän. Mikäli näitä ei kirjata lakiin, tulisi velvoitteen olla sellaisissa asiakirjoissa, jotka ovat lapselle yhtä helposti löydettävissä, kuin lastensuojelua koskeva laki.

Nykyinen laki velvoittaa kirjaamaan asiakassuunnitelmaan, millä tapaa lasta tavataan. Kokemus on, että tämän kohdan kirjaukset ovat usein ympärilyöriä, eivätkä takaa riittävää yhteydenpitoa sosiaalityöntekijän ja nuoren välillä.

Yhteys sosiaalityöntekijään sekä säännölliset tapaamiset ovat koko lastensuojelun prosessin toteutumisen sekä valvonnan perusta.

35 § on nykyisen lainsäädännön verrattavaan kohtaan 39 § poistettu velvoite suunnitelman laatimisesta yhteistyössä asiakkaan kanssa, jollei siihen ole ilmeistä estettä.

Tämän velvoitteen poistaminen heikentää lain tasolla merkittävästi lapsen oikeutta osallisuuteen. Muutosta ei ole kuvattu tai perusteltu säännöskohtaisissa perusteluissa. Lisäksi lainsäädäntö mahdollistaisi tilanteen, jossa lasta ei tarvitsisi tavata edes asiakassuunnitelman neuvottelussa, eikä lapsen mielipidettä kuulla asiakassuunnitelmaan kirjattavasta tavasta.

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

Ei

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Ottaen huomioon aikomuksen kiristää lastensuojelun asiakkuuden kriteeristöä, pidämme epätodennäköisenä, että entistä vaikeammassa tilanteissa asiakkuuteen tulevien perheiden tarpeisiin pystyttäisiin vastaamaan 43 § mukaisella sosiaalityöllä ja sosiaaliohjauksella. Mikäli on tavoite

vähentää kodin ulkopuolisia sijoituksia, tulisi avohuollossa ensisijaista olla varhainen moniammatillinen ja tiivis yhteistyö perheen ja verkostojen kanssa, jonka osana sosiaalityö ja sosiaaliohjaus toimisivat.

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

Ei

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Ymmärrämme todella hyvin perusteet kiireellisen sijoituksen jatkon keston lyhentämiselle 14 vuorokauteen. Näemme, että kiireellinen sijoitus voi olla nuorelle raskas kokemus, kun kuormitustekijöitä on paljon ja epävarmuutta näiden lisäksi luo epätietoisuus jatkosta. Emme näe, että kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus on kannatettava. Kiireellinen sijoitus tulee kuitenkin nykyisenkin lainsäädännön valossa päättää välittömästi, kun tarvetta sille ei enää ole.

Emme näe, että kiireellistä sijoitusta olisi käytetty lastensuojelun tarkoituksen vastaisesti, vaikka käytön perustelu ei olekaan ollut yhtenäinen nykyisen säädännön tarkoituksen kanssa. Kiireellisen sijoituksen käyttö sen alkuperäisen tarkoituksen vastaisesti kertoo siitä, että lastensuojelun palveluvalikosta puuttuu näihin tarpeisiin vastaava palvelu. Esityksessä todetaan (s. 15), että 44% vuonna 2023 kiireellisesti sijoitetuista nuorista huostaanotettiin vuoden 2024 loppuun mennessä. Alle puolella nuorista huostaanoton kriteerit täyttyvät, mutta emme usko, että yhtäkään nuorista on sijoitettu ilman hyviä ja painavia perusteita.

Sen sijaan, että kiireellinen sijoitus nähdään arviointijaksona, tulisi se käsittää myös lapsen mahdollisuutena kuntoutua ja perheen korjata kotona olevia haasteita. Vaikka arviointiprosessia voi jossain määrin nopeuttaa, ei nuoren luottamussuhteen (jonka muodostuminen on arvioinnin kannalta välttämätöntä) syntymistä tai perheen tilanteen vakautumista voi. Näiden syiden vuoksi emme voi kannattaa kiireellisen sijoituksen kriteerien tiukentamista tai jatkon keston lyhentämistä.

Kiireellisten sijoitusten kriteereitä koskeva vaikuttavuuden arviointi jää vähäiseksi. Vaikuttavuutta arvioidaan hyvinvointialueiden osalta ja tässä arvioinnissa ennakoitaan kiireellisten sijoituksen oletettavasti vähentyvän ja huostaanotoissa tapahtuvan mahdollisesti kasvua (s. 84). Vaikuttavuuden arviointia ei ole tehty lastensuojelun asiakkaana olevien lasten kohdalta. Siinä, missä varhaisen tuen kautta lapsen asema vahvistuu, olisi asianmukaista arvioida, mitkä vaikutukset kiireellisen sijoituksen kriteereiden kiristämisen on niihin lapsiin, joiden tilanne on nykytilan arvioinnissa kuvastunut (s. 53) juuttunut. Nuoret kuvaavat jo nyt, että ennen sijoitusta tilanteiden on täytynyt eskaloitua hyvin pitkälle ja oman oireilun pahentua merkittävästi, mikä on jälleen johtanut siihen, ettei esimerkiksi perhesijoitus ole ollut enää mahdollinen. Kiireellinen sijoitus on nykyisellään ollut tietyille lasten ryhmälle oikea palvelu, jolla on saatu katkaistua kierre ennen välittömän vaaran syntymistä. Ajatus haasteiden ehkäisemisestä ennen tilanteen kriisiytymistä on jalo, muttei tule vastaamaan kaikkien lasten tarpeeseen. Miten varmistetaan, ettei näiden lasten kohdalla vaadittaisi tilanteen eskaloitumista ennen tarvittavaa puuttumista?

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Ymmärrämme tavoitteen 9 § 2 momentin kohtaan tehdyssä uudistuksessa siitä, että huostaanottoon voidaan ryhtyä, mikäli lapsen ja huoltajan ensisijaisesti tarvitsemat sosiaali- tai terveydenhuollon palvelut ja 7 luvussa tarkoitetut avohuollon työskentely ja tukitoimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi.

Pidämme kuitenkin etenkin lasten psykiatrian- ja päihdepalveluiden nykytilaa riittämättömänä vastaamaan tarpeisiin, vaikka ne voisivat olla periaatteessa sopivia, mahdollisia ja riittäviä. Palveluihin pääsy voi olla hidasta ja lapsen haastava tilanne pitkittyä, mikäli muihin palveluihin pääsyn mahdollisuutta joudutaan selvittämään. Nuorten kokemuksista käy myös ilmi se, että toisinaan psyykkiseen oireiluun on pystytty psykiatrista hoitoa paremmin vastaamaan lastensuojelun sijaishuollon tuomalla vakaudella ja turvallisuuden tunteen lisääntymisellä alkuperäisistä arvioista poiketen.

Epäselväksi jää, kenen vastuulla huostaanottoprosessissa olisi arvioida, ovatko terveydenhuollon palvelut sopivia, mahdollisia ja riittäviä. Tarkoittaisiko tämä käytännössä sitä, että huostaanottoa arvioitaisiin lähtökohtaisesti yhdessä terveydenhuollon ammattilaisen kanssa?

Näkemyksemme on, että 1 momentissa mainittujen kriteerien täytyminen on itsessään osoitus siitä, ettei tilanteeseen olla pystytty vastaamaan muilla palveluilla.

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Lastensuojelulaitosten henkilöstön vähimmäismitoituksen laskeminen vaikuttaa ainoastaan säästötoimelta tilanteessa, jossa odotettavissa on, että laitoksissa asuvien lasten ja nuorten haasteet tulevat oletettavasti vaikeutumaan entisestään.

Laki velvoittaa tällä hetkellä yksiköitä huolehtimaan siitä, että niissä on riittävä määrä henkilökuntaa. Nykytilan arvioinnissa ei olla otettu kantaa siihen, miten minimiresurssi ja toteutunut henkilöstön resurssointi eroavat toisistaan. Nuorten kokemuksissa sijaishuollon epäkohdista nousevat säännöllisesti esille henkilöstön vaihtuvuus sekä kiire. Lastensuojelun valvonnassa tunnistetaan edelleen mittavia puutteita ja henkilöstön riittävyys tulisi erityisesti tämän vuoksi taata riittävällä

lakiin kirjatulla resurssilla, jotta sijaishuoltopaikkojen keskinäiset erot ”riittävän” henkilöstömäärän arvioimisessa aiheuttaisi mahdollisimman vähän epätasa-arvoisuutta.

Pidämme järkevänä ehdotusta siitä, että tyhjillään olevaa asuinyksikköä saa valvoa naapuriasuinyksikkö.

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoito): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitus sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Lastensuojelulaitosten henkilöstön vähimmäismitoituksen laskeminen vaikuttaa ainoastaan säästötoimelta tilanteessa, jossa odotettavissa on, että laitoksissa asuvien lasten ja nuorten haasteet tulevat oletettavasti vaikeutumaan entisestään.

Laki velvoittaa tällä hetkellä yksiköitä huolehtimaan siitä, että niissä on riittävä määrä henkilökuntaa. Nykytilan arvioinnissa ei olla otettu kantaa siihen, miten minimiresurssi ja toteutunut henkilöstön resurssointi eroavat toisistaan. Nuorten kokemuksissa sijaishuollon epäkohdista nousevat säännöllisesti esille henkilöstön vaihtuvuus sekä kiire. Lastensuojelun valvonnassa tunnistetaan edelleen mittavia puutteita ja henkilöstön riittävyys tulisi erityisesti tämän vuoksi taata riittävällä lakiin kirjatulla resurssilla, jotta sijaishuoltopaikkojen keskinäiset erot ”riittävän” henkilöstömäärän arvioimisessa aiheuttaisi mahdollisimman vähän epätasa-arvoisuutta.

Pidämme järkevänä ehdotusta siitä, että tyhjillään olevaa asuinyksikköä saa valvoa naapuriasuinyksikön henkilökunta.

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Näemme, että ehdotus turvahenkilöä koskien on liian väljä. Esityksessä jätetään tulkinnanvaraiseksi turvahenkilön välttämättömyys. Nykytilanteen arvioinnissa (s.60) perustellaan turvahenkilön tarvetta tilanteissa, joissa vartiointipalveluihin joudutaan turvautumaan toistuvasti. Tällaisissa tilanteissa voi olla lapsen edun mukaista, että turvahenkilö on lapsille tuttu henkilö. Turvahenkilön ottaminen osaksi henkilökuntaa vaikuttaa niin merkittävästi sijaishuoltopaikan kodinomaisuuteen, että näkemyksemme mukaan päätöksen teko ei pitäisi voida olla mahdollista vain palveluntuottajan päätöksellä. Myös hyvinvointialueen tulisi arvioida, onko turvahenkilön tarve yksikössä perusteltavissa. Viimeinen momentti turvahenkilön käytön lopettamisesta on tulkinnanvarainen. Palveluntuottajalla tulisi olla velvoite arvioida turvahenkilön käytön tarpeellisuutta.

Esityksestä ei käy ilmi, oleskeleeko turvahenkilö sijaishuoltopaikan tiloissa samalla tavoin, kuin muu henkilöstö. Näemme, että tätä on tarpeen arvioida, sillä mahdollinen ajanvietto muun henkilökunnan tavoin yhteisissä tiloissa vaikuttaisi niin tietosuojaan kuin myös kodinomaisuuteen.

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

-

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Esitämme huolestamme siitä, että entiset ja nykyiset lastensuojelun asiakkaat ovat tuoneet ilmi epäkohtia itsenäistymisvarojen kerryttämisessä. Joillakin nuorilla itsenäistymisvaroja ei ole kertynyt lainkaan täyttyneistä edellytyksistä huolimatta ja toisilla kertyminen on ollut puutteellista. Hyvinvointialueiden välillä on myös vaihtelua käytänteistä itsenäistymisvarojen perimiseksi. Näistä epäkohdista huolimatta lakiin ei ole esitetty tehtävän muutoksia itsenäistymisvarojen perintää koskien.

Näemme, että olisi lapsen edun mukaista, mahdollistaa lapselle maksetun rikosvahingon korvauksen periminen itsenäistymisvaroihin. Tiedossa on, että näitä korvauksia on käytänteistä riippuen saatettu periä itsenäistymisvaroihin. Summat ovat usein suuria, eikä ole lapsen edun mukaista, että ne tulevat lapselle käytettäväksi tai säästötililtä juuri itsenäistyneen nuoren käytettäväksi täysi-ikäisenä siten, että se vaikuttaa myös väistämättä itsenäistyneen nuoren mahdollisuuteen saada toimeentulotukea. Tarkoituksenmukaisempaa olisi, että korvauksella voitaisiin kattaa itsenäistymisvaroista esimerkiksi terapian omavastuuosuuksia.

Esitämme huolestamme harkinnanvaraisen jälkihuollon poistamisesta. Harkinnanvaraisen jälkihuollon käyttö perustuu tarveperustaisuuteen ja ajatukseen siitä, että palvelua tarjoamalla voidaan ehkäistä muiden kalliimpien palveluiden käyttö ja edistää nuoren kuntoutumista. Tämän vuoksi harkinnanvarainen jälkihuolto on huono säästökohde.

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantuloa koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

Näkemyksemme on, että lain voimaantulo on suunniteltu liian nopealla aikataulla.

Lainsäädännön muuttuessa myös käytännön ohjeita tullaan muuttamaan ja tämä muutos tulee tehdä huolellisesti sekä kokemus- ja asiakasääntä hyödyntäen.

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUVA-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

-

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

Ei anna. Taloudellisten vaikutusten kuvauksista ei välity tämänhetkisten sosiaali- ja terveystaloudellisten heikko tila, järjestöpuolen heikentyminen tai se, että lastensuojelun kriteeristöä kiristettäessä asiakkaaksi päätyisi entistä haastavammissa tilanteissa olevia lapsia tai nuoria. Esimerkiksi henkilöstömitoituksessa taloudelliset vaikutukset on arvioitu minimimitoituksen perusteella, mikä ei ota huomioon sitä, että yksiköissä henkilöstöresurssin tulee perustua tarpeeseen, eikä minimimitoitukseen.

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

-

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

Pidämme puutteellisena vaikutusten arviointia lasten leimautumiseen (s. 86). Kyselyyn vastanneet lapset toivat esiin, että lastensuojelu koetaan leimaavana. On otettava huomioon, ettei kyselyssä selvitetty, minkä lastensuojelun palvelun piirissä vastaajat olivat. Näin ollen ei voida tulkita, etteikö leimautuminen koskisi ensisijaisesti sijaishuoltoa koko lastensuojelun sijaan.

Vaikutusten arviointi leimautumisen kokemuksen osalta koskien lastensuojelun jälkihuollon asiakkaita (s. 90) näyttäytyy ennemmin arvailuna, kuin eettisenä kokemustiedon käyttönä. Toiminnassamme näkemys on, ettei jälkihuollon stigmaan vaikuta se, minkä palvelun alaisuudessa se on. Näkemys oli, että jälkihuollon tulisi jatkossakin olla lastensuojelun jälkihuoltoa ja tärkeää on taata, jälkihuollon työntekijöillä on laaja tuntemus lastensuojelusta ja siihen liittyvistä ilmiöistä.

Haluamme kuitenkin painottaa, että tätä tulkintaa kohdistuvaa kritiikkiä lukuunottamatta pidämme lasten ja kokemusäänen kuulemista osana päätöksentekoa merkityksellisenä ja hyvänä osana vaikuttavuuden arviointia.

Vaikutuksissa turvallisuuteen on arvioitu varhaisemman vaiheen tuen vaikutuksia turvalliseen kasvuympäristöön. Lastensuojelun, kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton kriteereiden kiristämisen voisi olettaa heikentävän oikeutta turvalliseen kasvuympäristöön niillä nuorilla, joilla kyseiset palvelut astuvat voimaan nykyistä myöhemmin.

27. Vapaamuotoiset huomiot

Haluamme kiittää siitä, että lain valmistelussa on kuultu ja otettu kokemusääni huomioon. Haluamme tuoda esiin, että kuulemisella luodaan laajempaa ymmärrystä lainsäädännön pohjaksi, mutta samalla se vahvistaa lastensuojelutaustaisten nuorten tunnetta merkityksellisyydestä, omasta asemastaan sekä osana yhteiskuntaa.

Kyseenalaistamme sitä, miksi lain nimi tulisi muuttaa lastensuojelulaista laiksi lapsen erityisestä suojelusta. Esitetty laki ei eroa niin merkittävästi edellisestä, että sen nimen muuttaminen olisi välttämätöntä. Asiakkuudessa olevan lapsen ja perheen kannalta on erittäin oleellista, että tieto

omista oikeuksista on helposti löydettävissä. Monet toimijat ovat tehneet uraauurtavaa työtä sen eteen, että lapsilla on tietoisuus lastensuojelulaista ja moni lapsi osaa itse etsiä tietoa omista oikeuksistaan. Lain ehdotettu nimi tulee helposti yhdistetyksi lapsen oikeuksien kohtaan lapsen eriyisestä suojelusta ja tuesta joka koskee tilanteita, joissa lapsi ei voi asua vanhempiensa kanssa. Koska laki kattaa myös avohuollon palvelut, tuntuu nimen kytkös lapsen oikeuksiin epäloogiselta.

8 § kuvaus lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä ei velvoita avaamaan päätöksen kriteeristöä tai tilanteen arviointia. Kohta jättää tulkinnanvaraiseksi sen, millä perustein sosiaalityöntekijä voi todeta, ettei järjestämiselle ole perusteita. Tuleeko lasta ja perhettä esimerkiksi kuulla ennen tämän toteamista?

Rantala Milo

Osallisuuden aika ry - Lausunto perustuu yhdistyksen lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden huomioihin ja näkemyksiin.